

[Filosofie jako nová životní orientace]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1981 \[rukopisný sešit\]](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1981 \[rukopisný sešit\]](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 29. 5. 1981
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 29. 5. 1981

[Filosofie jako nová životní orientace]

Filosofie musí být protignosticky orientována: jejím cílem nemůže být jenom dosažení nějakého vyššího typu vědění, nýbrž především nový způsob života, nová životní orientace. Filosofie se nesmí uzavírat esotericky do kroužků „vědoucích“, ale musí usilovat o proniknutí do nejširších vrstev. To ovšem otvírá významnou otázku: jakým způsobem se filosofie může a musí bránit proti tomu, aby se popularizací měnila z kritického myšlení v ideologii, vyhovující skupinovým zájmům? Jaký je vůbec legitimní poměr mezi „vědeckým“, odborným pěstováním filosofického myšlení na vysoké úrovni a mezi popularizací některých (vybraných) metod tohoto myšlení a hlavních výsledků, k nimž filosofie pěstovaná na vysoké úrovni dospěla?

Především je třeba si uvědomit, že filosofie pěstovaná na vysoké odborné úrovni nemůže existenčně obstát bez zájmu a důvěry společnosti. Filosofie v našich zemích poklesla na překvapivě nízkou úroveň, protože nenašla proti diskriminačním a přímo likvidačním opatřením režimu prakticky žádnou oporu ve společnosti. To nelze považovat jednostranně za vinu společnosti; stejnou měrou (ne-li větší) je vinna i filosofie sama, protože se dost (a včas) nestarala o své společenské zázemí. Má-li dnes dojít k pozvednutí úrovně filosofického myšlení a tak i ke zvýšení vlivu filosofie na obecné společenské povědomí a myšlení, musí být filosofie rehabilitována v očích nejširší veřejnosti. To není nikterak jednoduchý a snadný úkol, protože nemá mnoho, nač by mohla navazovat. V současné době je filosofie popravdě řečeno neschopná vskutku oslovit „nejširší“ veřejnost, tj. prakticky všechny vrstvy společnosti. Alespoň v prvních krocích se musí po té stránce orientovat přednostně na inteligenci (a na studenty, tedy budoucí inteligenci). Ani tam není možnost oslovení „intelligence“ ničím otevřeným a samozřejmým. Intelligence je na jedné straně vrstva společnosti, která v posledních desetiletích (vlastně již od dvacátých, třicátých let, ale zejména v průběhu druhé světové války a po ní) ve všech pokročilých společnostech pronikavě vzrostla a stále ještě početně narůstá. Mezi inteligenci musíme započítat již každého absolventa škol druhého stupně, tedy i každého absolventa průmyslové nebo jiné odborné školy, končící maturitou. (Ve srovnání s počátkem století nebo dokonce s minulým stoletím bychom byli v pokušení zahrnout mezi inteligenci každého vyučeného a takto kvalifikovaného dělníka!) A tu právě stojíme před otázkou, zda poměrně nízká úroveň technického uvažování je dostatečným návazným bodem pro filosofickou reflexi. Já jsem však hluboce přesvědčen, že filosofie je schopna oslovovat všude tam, kde člověk myslí. Podstatou každého myšlení je jeho proreflektovanost a tím i vystavenost každé další reflexi. Technický způsob myšlení může být v jistém smyslu překážkou pro některé filosofické přístupy, neboť zvláštním způsobem fixuje jiné, staré, ba zastaralé způsoby, které se zdají být po staletích užívání již naprosto samozřejmé. Ale vědecké (i technické) myšlení nejenom fixuje zastaralé způsoby myšlení, ale také je dovede relativizovat, vyvracet a někdy s neobyčejnou razancí podminovat a vyhazovat do povětří. A to jsou ve vědě momenty, které přímo volají po filosofické reflexi. A pak, jsou tu nečekané body, v nichž dovede filosofie poměrně snadno prokázat, jak nevědecky si počínají vědy a jak bezmyšlenkovitě si vede pouhé technické uvažování. Jediným předpokladem tu je myslící člověk. A myslících lidí je a bude stále víc – i když jejich myšlení je sebevadnější, má zajištěnou budoucnost, protože je myšlením. Jedinou skutečnou překážkou otevřenosti myšlení vůči filosofickému oslovení není technické zaměření, nýbrž rutina. Ale myšlenková rutina přestává být myšlením a přestává být užitečná dokonce i v technice a už docela ve vědě. Filosofie musí začít a pokoušet se oslovit moderního (resp. post-moderního) člověka.

Je to nejenom v jejím zájmu, ale především v zájmu člověka samého, v zájmu lidstva.

(Račice, 810529-1.)